

VERTAISOPPIMINEN JA OPISKELIJOIDEN VÄLINEN OHJAUS KÖYDENPUNOJAN PEDAGOGIIKASSA

1. Johdanto

Tarkastelen kirjoitelmassa köydenpunojan pedagogiikassa tapahtuvaa opiskelijoiden välistä ohjausprosessia vertaisoppimisen näkökulmasta ammatillisissa opettajaopinnoissa. Olen itse ollut opettajaopiskelijana yliopettaja Markku Kuivalahden opetusryhmässä syksystä 2014 lähtien. Menetelmä oli käytössä myös vuotta aikaisemmalla ryhmällä ja nyt sitä käytettiin toisen kerran jatkaen kehitystyötä.

Koin vertaisoppimisen kautta tulleen tiedon tärkeimmäksi anniksi opintojen aikana. Noin kolmenkymmenen aikuisoppijan ryhmä oli heterogeeninen ja osaaminen oli laajaa-alaista sosiaali- ja terveystieteiden radiotekniikkaan. Osa osallistujista toimi jo opettajina ja osalla oli joko kiinnostusta opettajan ammattiin tai koki muuten hyötyvänsä opettajaopinnoista omassa työssään. Suurimmalla osalla osallistujista oli korkeakoulutasoinen tutkinto ja/tai työelämän kokemusta. Lisäksi motivaatio oli korkea, opiskelijat olivat kaikki itse hakeutuneet opintoihin ja pääsääntöisesti pystyivät käyttämään uutta oppimaansa asiaa hyödyksi omassa työssään välittömästi. Ryhmän tietomäärä oli valtava ja oli ainutlaatuinen mahdollisuus tutustua eri aloilla oleviin käytäntöihin. Suurin osa opiskelijoista oli suuntautunut toisen asteen ammatillisen opetukseen, mutta ryhmässä oli myös ammattikorkeakoulun ja yliopisto-opetuksen ammattilaisia. Lisäksi ryhmästä löytyi asiantuntemusta sekä nuorisosteen että aikuiskoulutuksen puolelta. Heterogeeninen ryhmä toi keskusteluun erilaisia näkökantoja ja näin vertaisoppimiseen oli ennennäkemättömät mahdollisuudet. Ryhmä oli myös keskusteleva, joten vertaisoppimiselle oli hyvät lähtökohdat. Köydenpunojan ydinoivallisuus perustuu siihen, että opiskelijoiden osaaminen ja vahvuudet hyödynnetään maksimaalisesti niin, että kaikkien opiskelijoiden osaaminen laajenee. (Nikander 2015, 13.)

2. Köydenpunojan pedagogiikka ja opiskelijan roolit

Köydenpunojan pedagogiikka on Markku Kuivalahden kehittämä menetelmä ammatilliseen opettajakoulutukseen Hämeen ammattikorkeakoulussa. Se perustuu humanistiseen ihmiskäsitykseen ja sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. (Kuivalahti 2015, 20.) Humanistiseen ihmiskäsityksessä uskotaan ihmisen järjenkäyttöön, suvaitsevaisuuteen, kriittisyyteen, itseohjautuvuuteen tavoitteellisena toimijana. Ihminen ymmärretään omista lähtökohdistaan lähtevänä yksilönä ja hänen toimintaansa täytyy tarkastella sisäisten kokemusten kautta. (Nykänen 2006.) Sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen taas kuuluu oppimisen yhteisöllisyys. Tietoa jaetaan ja rakennetaan yhdessä muiden kanssa.

Näin oppija toimii yhdessä muiden kanssa tietoa yhdistäen ja jakaen. (Turun OPS2016 2015.)

Köydenpunojan pedagogiikassa tieto rakennetaan konkreettisesti yhdessä. Opettajaopiskelijat pitävät oppitunnit saaden samalla harjoitusta opettajana toimimiseen pareina. Opettamisen lisäksi muita vastuullisia rooleja opettajaopiskelijalle mallissa on opintopiirin jäsenenä toimiminen. Opintopiiri valitsee opetettavat aiheet yhdessä vastuuopettajien kanssa ja ohjaa opettajana olevia opiskelijoita oppitunnin rakentamisessa sekä arvioi lopuksi oppitunnin onnistumisen. Ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajan tehtäväksi jää neuvoa ja ohjata opiskelijoita oppimisprosessissa. Lisäksi hän hoitaa tarvittavan byrokratian kuten suoritusmerkinnät. Niin sanotun vastuuopettajan tehtäviin kuuluu myös kokonaisvaltaisen prosessin ohjaaminen ja opiskelijoiden motivointi sekä tukena oleminen tarvittaessa. (Kuivalahti 2015, 21., Korttesmaa & Reunanen, 2015)

3. Vertaisoppiminen köydenpunojan pedagogiikassa

Vertaisoppimisessa oppimisen ja opettamisen lähtökohtana on opiskelijoiden oppiminen yhdessä toistensa kanssa tai toisiltaan ilman opettajan välitöntä puuttumista tilanteeseen. (Koho et.al. 2014, 1.) Köydenpunojan pedagogiikassa opettajakorkeakoulun opettajat toimivat vain taustalla. He ohjasivat opintopiiriä siitä, mitä aihealueita pitää kullakin kurssilla käsitellä ja näin varmistivat, että opetuksessa toteutetaan korkeakoulun määrittelemää opetussuunnitelmaa. Toisaalta antoivat opiskelijoille mahdollisuuden vaikuttaa oppituntien aiheisiin. Opettajana toimivien ohjaus oli myös annettu opiskelijoiden vastuulle. Koin tämän tehtävän menetelmän onnistuessaan vertaisoppimisen vahvimaksi, mutta epäonnistuessaan heikoimmaksi kohdaksi köydenpunojan menetelmässä.

Köydenpunojan pedagogiikassa toimii vertaisoppiminen tehokkaasti koko prosessin läpi. Siinä on oppilaslähtöinen näkökulma ja toimivan ja monipuolisen yhteisön jokainen jäsen on yksilöllisine tietoineen ja taitoineen tärkeä osa kokonaisuutta. Siinä toteutuu konkreettisesti väite: kokonaisuus on enemmän kuin yksilöt. Vertaisoppimisessa kaikilla osallistujilla on tasa-arvoinen päätäntävalta ja kunnioitus toisiaan kohtaan. (Rannisto 2010, 9.) Quarstein ja Peterson (2001) ovat tutkimuksessaan havainneet vertaisoppimisen tuovan monia hyötyjä verrattuna opettaja lähtöiseen opettamiseen. Etuja ovat muun muassa:

- parempi keskittyminen oppimistilanteessa,
- kriittisen ajattelukyvyyn paraneminen,
- syväoppiminen,
- suurempi sisäinen motivaatio oppia,
- parantunut kyky oppia näkemään asioita toisen näkökannalta,
- positiivisempi ja kannustavampi ilmapiiri oppimistilanteessa,
- opiskelun aiheuttaman stressin ja ahdistuksen väheneminen,
- parantunut asenne opittavaan aiheeseen sekä
- parempi itseluottamus (Koho et.al. 2014, 1-2)

Asiantuntijaksi kasvaminen on vaihe vaiheelta etenevä prosessi, jossa yksilöllisen osaamisen kehittymisen lisäksi tarvitaan myös vertaisia. (Nikander 2015, 13.) Oppiminen ja oivaltaminen tapahtuvat tehokkaammin kahden tai useamman ihmisen välisessä kommunikaatiossa kuin yksin oppijan pään sisällä. Tämä vaatii vuorovaikutusta oppijoiden välillä. Periaatteessa voisi ajatella, että voihan yhteys löytyä myös opettajan ja oppijan välistä. Vertaisoppimisessa ero mallioppimiseen on siinä, että oppijat ovat tasavertaisessa asemassa. Mallioppimisessa otetaan oppia auktoriteetilta. Vertaisoppimisessa oppijalta vaaditaan enemmän ja se rohkaisee itsenäiseen ajatteluun. Siten oppiminen on usein tehokkaampaan ja syvempää kuin mallioppimisessa.

Köydenpunojanpedagogiikan periaatteissa toteutuu asioiden monipuolinen käsittely ja jakaminen, joka perustuu teoreettisen tiedon ja käytännön yhdistämiseen. (Nikander 2015, 13.) Vertaisoppimista tapahtuu opiskelijoiden tehdessä oppitunnit pareittain. Oppiminen on syvempää, mikäli opiskelijat käyvät vuoropuhelua keskenään ja pohtivat aihetta kuin jos he vain jakavat aiheen niin, että yhteistyötä ei periaatteessa tapahdu.

Vertaisoppiminen on sulautettu järjestelmään myös opintopiirin ohjaavassa tehtävässä oppituntia valmistelevalle parille. Mielestäni oikein toimiessaan mallin paras vertaisoppiminen tapahtuu juuri tässä vaiheessa. Tämä vaatii opiskelijoilta kuitenkin paljon. Ohjaaminen tapahtuu pääasiassa etänä ja ryhmissä. Siihen kuuluu aikaa ja ohjaavassa asemassa olevan opiskelijan täytyy perehtyä opetettavaan aiheeseen, jotta hän pystyy ylipäätään ohjaamaan opiskelijakaveriaan. Ohjaus on kuitenkin tärkeää siksi, että opintopiirillä on näkemys isommasta kokonaisuudesta ja sen täytyy varmistaa, ettei päällekkäisyyksiä oppituntien välillä synny ja oppitunnit linkittyvät toisiinsa järkevänä pedagogisena prosessina. Tämän vuoksi oppituntien pitäjät tarvitsevat ohjausta. Muuten eri opettajien pitämistä tunteista tulee tilkkutäkkiä eikä hallittua kokonaisuutta synny.

Itselleni tästä oli kahdenlaista kokemusta ollessani opettajavuorossa. Toisessa ohjaus oli hyvää. Ohjaava opiskelija osasi antaa vinkkejä aiheeseen liittyen, opasti aiheen rajaamisessa ja neuvoi pituudessa. Oppitunnista tuli parempi kuin, jos ohjaavaa opiskelijaa ei olisi ollut prosessissa mukana. Toinen kokemus ei ollut yhtä hyvä. Ohjausta ei ensiksi saanut pyynnöstä huolimatta, kun sitä lopuksi sai, ohjeet olivat ristiriitaisia (ohjaavia henkilöitä oli useampi) ja ohjeet vaihtelivat. Jälkimmäisessä tapauksessa ohjauksesta oli lopulta enemmän haittaa kuin hyötyä. Se aiheutti lisästressiä ja hämmennystä, vaikka Quarsteinin ja Petersonin (2001) mukaan vertaisoppiminen pitäisi vähentää stressiä ja paineita (Koho et.al. 2014, 1-2.).

Oma kokemukseni ohjaajana oli pääsääntöisesti myönteinen. Ohjaajan tehtäviin kuuluu mielestäni tsemppata opettajavuorossa olevia opiskelijoita. Tein tämän kyselemällä opintoparilta, ovatko he aloittaneet tehtävän ja onko heillä suunnitelmia oppitunnin kulusta. Katkelma Moodlesta käydystä keskustelusta:

”...Oletteko päässeet käyntiin oppimiskysymyksenne kanssa? Teidän vuoronne on seuraavan kerran alussa ja osuutenne tarkoitus on olla johdanto koko jaksolle. Oletteko asettaneet aikataulun itsellenne? Millaista tukea toivotte minulta?

Oma näkemykseni aihealueeseen on seuraava:... ” Ote Korttesmaan ohjaavasta keskustelusta Moodlessa 12.11.2014

Ohjaavan opiskelijan on hyvä antaa myös vinkkejä kirjallisuuteen ja aiheen rajaukseen. Oppitunti on kuitenkin opiskelijaparin tehtävänä eli ohjaus on vain taustalla ja varmistamassa, että se sulautuu hyvin kokonaisuuteen.

Käyttäkää hyväksenne kasvatustieteiden perusteissa ollutta kirjallisuutta ja sitä kautta tullutta osaamista hyväksenne. Ottakaa huomioon se, että tarkoitus ei ole kerrata kuin ehkä lyhyesti, mitä niissä opinnoissa on opittu. Tärkeintä on soveltaa tietoa eteen päin. Työn iloa! Ote Korttesmaan ohjaavasta keskustelusta Moodlessa 22.11.2014

Aikataulu on usein uuden opettajan ongelma. Tuntiin yritetään saada mahtumaan enemmän kuin aikataulu antaa myöten. Ulkopuolisen on joskus helpompi nähdä, jos aineistoa on liikaa ja ehdottaa karsintaa. Opettajana toimivan parin täytyy rajoittaa opetustilanteessa osallistujien puheenvuorot (ryhmä oli todella aktiivinen) ja suhteuttaa se omaan esityksensä niin, että aikataulu ei veny. Toisaalta ohjaavassa vuorossa olevan opintopiirin täytyy oppitunnilla johtaa prosessia niin, ettei aikataulua ylitetä ja siis viimekädessä kantaa vastuu siitä, että kaikki saavat pitää sovittun aikataulun pituisen esityksen ja myös tauoille on riittävästi aikaa.

”Niinhän se usein on uuden asian edessä. Ensiksi kaikki tuntuu kaaokselta ennen kuin saa asiat jäsenettyä pässään. Varautukaa siihen että jos aika ei tunnu riittävän, niin suunnittele jo valmiiksi mitä jätätte ohjelmasta pois, jos alkaa näyttää siltä että aikataulu ei riitä. Pahinta on että yrittää saada tehtyä kaikki jutut läpi jotka on suunniteltu, mutta pikakelauksella. Parempi leikata lennossa osan pois. Tai tehdä lyhyempi mitä ensiksi ajattelee tuntiin mahtuvan ja tehdä lisätehtäviä jos aika näyttääkin riittävän. Yleensä aikaa on vähemmän kuin kuvittelee. Alustavan aikataulun mukaan teille on varattu 1 h. Osuutenne on 9.45-11.00 josta 15 min on varattu arviointiin. Teidän jälkeenne on lounastauko.” Ote Korttesmaan ohjaavasta keskustelusta Moodlessa 30.11.2014

Vaikka ammattikorkeakoulun vastuu opettajat eivät puuttuneet ohjaukseen ollenkaan, he pystyivät seuraamaan taustalla ohjauksen toimimista, mikäli se toteutettiin Moodlessa avoimesti koko ryhmälle.

4 Lopuksi

Osallistuminen köydenpunojan pedagogiikalla toteutettuun koulutukseen koen saaneeni enemmän kuin periteisessä opettajavetoisen menetelmällä toteutetussa koulutuksessa

olisin saanut. Suurin ero oli nimenomaan vertaisoppimisen suuressa määrässä, joka oli sisällytetty menetelmään. Hyvin tehdyssä opiskelijan kollegan suorittamassa ohjauksessa sain toteutettua oppituntin paremmin kuin mitä se olisi ilman sitä ollut. Toisaalta koen oppineeni huonosta ohjauksesta vielä enemmän. Sen miten ohjausta ei tule hoitaa. Mihin asioihin pitää kiinnittää huomiota ja kuinka selkeää ohjeiden anto olla. Tämä on tärkeää työssäni korkeakoulutettujen täydennyskoulutuksen suunnittelijana, sillä ohjaan kouluttajia oppituntien pidossa. Lisäksi kokemus antaa eväitä opiskelijoiden ohjaamiseen toimiessani opettajana.

LÄHTEET

Koho, N. Leppälä, J., Mustonen, E. ja Niemelä, T. 2014. VERTAISOPPIMISEN MONET MUODOT KORKEAKOULUOPETUKSESSA. Teaching in Life Sciences: Current practices and development, Vol. 1, Fall, 2014. Viitattu 1.11.2015.

http://blogs.helsinki.fi/viikinopet/files/2014/10/Vertaisoppimisen_monet_muodot_korkeakouluopetuksessa_17-29.pdf

Korttemaa, A., Reunanen, S., 2015, Köydenpunojan pedagogiikka, esittely ohjaaville opettajille, 22.1.2015

Kuivalahti, M. 2015. Köydenpunojan pedagogiikka. Teoksessa Kuivalahti, M. (toim.) Köydenpunojan pedagogiikka. Hämeen ammattikorkeakoulu. 17-29. Viitattu 1.11.2015. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98418/HAMK_koydenpunojan_pedagogiikka_2015_ejulkaisu.pdf?sequence=1

Nikander, L. 2015. Osaaminen ratkaisee. Teoksessa Kuivalahti, M. (toim.) Köydenpunojan pedagogiikka. Hämeen ammattikorkeakoulu. 5-16. Viitattu 1.11.2015. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98418/HAMK_koydenpunojan_pedagogiikka_2015_ejulkaisu.pdf?sequence=1

Nykänen, K. 2006. Humanistinen ihmiskäsitys. Virtuaali AMK. Päihdetyön lähtökohdat ja haasteet 5 op. Viitattu 1.11.2015. <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0407016/1138352400309/1157026947138/1157030182944/1157031526635.html>

Rannisto, A-R. Oppiminen vertaisten kesken.

Keskusteluanalyttinen tutkimus oppilaiden vuorovaikutuksesta erityisopetusympäristöissä. Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Turun OPS 2016, 2015. Oppiva OPS – valmennusmateriaali. Viitattu 1.11.2015.
blog.edu.turku.fi/ops2016/files/Vertailua-eri-oppimiskäsityksistä.docx

Quarstein, V.A., Peterson, P.A. 2001. Assesment of Cooperative learning: a goal-criterion approach. *Innovative Higher Education*, 26(1), 59–77.